

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 24 febr. 1893, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om eftergift af lösesumman för vissa hemmansräntor, som i anledning af upphörande af rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag skolat uppdebiteras.

(I. A.)

Med anledning af Kongl. Maj:ts den 6 april 1887 till Riksdagen aflåtna proposition angående upplösning af då bestående rättsförhållande emellan kronan och Sala bergslag m. m., beslöt Riksdagen medgifva, att en sådan uppgörelse finge träffas mellan kronan och Sala bergslag, att Sala silfververk under full eganderätt öfverlättes till bergslaget mot det att kronan återvunne dispositionsrätten öfver vissa fastigheter och anslag m. m. För denna uppgörelse fastställdes, utom andra, de bestämmelser, att bergslaget skulle vara skyldigt att fem år efter den dag, då aftalet inginges, frånträda dispositionen af det så kallade Hyttans vattensystem med de vid Sala hytta och der ofvanför gjorda vattenuppdämningarna, och att detta aftal skulle träda i kraft den 1 januari 1888. Derjemte medgaf Riksdagen, att, sedan Sala hyttas vattensystem blifvit till kronan afträdt, detsamma finge, så vidt kronans rätt anginge, utrifvas, under vilkor att de jordegare, som genom utrifningen vunne fördel, skulle till statsverket erlägga ett belopp af 19,800 kronor, motsvarande i afrundadt tal det med trettio procent nedsatta kapitalvärdet af de räntebelopp, som genom förmedling i följd af vattenuppdämning

eftergifvits, hvilket belopp skulle till betalning fördelas på den nyvunna eller förbättrade jorden i mån af dess genom vattenafledningen vunna fördel.

Under åberopande här af hafva herrar *J. Persson* och *E. Ersson* i en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 147) vidare anført, att, då den vid 1885 års riksdag beslutade trettioprocentafskrifningen af grundskatter således tagits i beräkning vid bestämmandet af lösesumman för de omförmälda grundräntorna och denna lösesummas eftergifvande, i den mån öfriga grundskatter afskrefves, följaktligen blifvit af Riksdagen i princip erkänd, motionärerne vid förlidet års urtima riksdag, då frågan om grundskatternas fullständiga afskrifvande förelåg till Riksdagens pröfning, föreslagit, att, derest fortsatt afskrifning af de på viss jord hvilande grundskatter komme att beslutas, denna afskrifning jemväl måtte tillämpas på den ofvannämnda lösesumman 19,800 kronor.

Det särskilda utskott, till hvars förberedande behandling frågan varit remitterad, hade emellertid uttalat den mening, att, som den ifrågasvarande lösesumman endast vore att anse som en kronans eventuella fordran af jordegarna, den af Kongl. Maj:t föreslagna tolfårsafskrifningen af grundskatter uppenbarligen icke kunde på densamma tillämpas. Deremot syntes billigheten obestriddligen fordra, att, om den stora afskrifningen komme till stånd, jemväl de, som kunde blifva skyldige erlägga lösesumman, erhöle en motsvarande förmån; och borde denna lämpligast beredas dem genom ett eftergifvande på en gång af förenämnda eventuella fordran. Då emellertid förslaget, sådant som det blifvit affattadt, icke inrymde möjligheten af en sådan åtgärd, ansågo utskottet att Riksdagen då icke kunde annat än afslå berörda förslag. I enlighet med utskottets hemställan blef också motionen af Riksdagen afslagen.

Då det således endast varit af formella skäl, som förenämnda, vid 1892 års urtima riksdag väckta förslag afslogs, hafva motionärerne nu ånyo framlagt detsamma med tillgodogörande af särskilda utskottets anvisning i afseende på formen och sålunda hemställt, att Riksdagen måtte besluta att på en gång eftergifva hela den af 1887 års senare Riksdag bestämda lösesumman, 19,800 kronor, för hemmansräntor, som i anledning af upphörande af rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag skolat uppdebiteras.

Till stöd för sitt förslag hafva motionärerne vidare anført, att utrifningen af uppdämningarne i Hyttans vattensystem finge, enligt det mellan kronan och Sala bergslag träffade aftalet, ske när som helst, från innevarande års början räknadt. Genom dess verkställande skulle,

såsom det framginge af den omfattande utredning, hvilken meddelats i det till Kongl. Maj:ts proposition den 17 december 1886 fogade statsrådsprotokollet öfver finansärenden, vinnas en ökad jordareal af 8,489 tunnland 15,8 kappland och ett ökad jordvärde af 614,538 kronor 44 öre. Det vore nemligen att märka, att de af vatten skadade eller fördränkta egorna omkring och uti de åar och sjöar, som tillhörde Hyttans vattensystem, i allmänhet utgjorde delar af de utaf dämningarna beroende hemmannens och lägenheternas bättre jord. Vål kunde det, i afseende å en del af dessa jordsträckor, ega sin rättighet hvad 1892 års särskilda utskott sagt sig hafva inhemtat, nemligen att det låge i vida fältet, huru vida utrifningen af vattenuppdämningarna någonsin komme till stånd. Särskildt gälde detta de egor, som sträckte sig intill och ut i sjön Hallaren, hvars vattenyta icke syntes kunna sänkas utan att åtskilliga vattenverksewares rättigheter och intressen deraf berördes. Men med de öfriga förhölle det sig i sjelfva verket annorlunda. Så förefunnes till exempel för vattenafledningen från egorna omkring och i sjön Klasbomyran, för så vidt motionärerne hade sig bekant, inga andra hinder än svårigheten för vederbörande jordegare att utgöra den bestämda lösesumman. Blefve denna eftergifven, skulle uppdämningarna i sistnämnda sjö genast kunna utrifvas, enär annars rätt än jordegarnes icke vore deraf beroende, och de dryga kostnader och den tidsutdrägt, som vore förenade med förrättandet af sådan syn, som vore föreskrifven i § 27 af lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879, skulle följaktligen i detta fall kunna undvikas. Ett eftergifvande af skyldigheten att erlægga den ifrågavarande lösesumman i händelse af dämningarnes utrifning borde, enligt motionärerne, så mycket mindre komma att medföra någon verklig förlust för staten, som det vore högst sannolikt, att någon dylik utrifning icke komme att ega rum, så länge skyldigheten att erlægga lösesumman kvarstode för jordegarne; men förrän utrifningen skett kunde staten icke ega någon rätt att utkräfvad denna lösesumma. Deremot låge det antagandet nära till hands, att densamma eftergifvande skulle verka som en kraftig sporre till utrifningens skyndsamma verkställande, hvaraf äfven staten borde komma att vinna fördel till följd af ökad skatteförmåga hos egarne af den genom vattenafledningen vunna eller förbättrade jorden.

Såsom motionärerne åberopat, har den år 1885 beslutade afskrifningen af de å viss jord hvilande grundskatterna af Riksdagen tillämpats vid bestämmande af kapitalvärdet af de räntebelopp, som genom förmedling i följd af vattenuppdämning vid Hyttans vattensystem efter-

gifvits men, efter utrifning af uppdämningarna, skola för den nyvunna och förbättrade jorden i mån af dess genom vattenafledningen vunna fördel erläggas. I enlighet härmed fordrar också utan tvifvel billigheten att, sedan vid 1892 års urtima riksdag en fullständig afskrifning af grundskatterna beslutats, motsvarande lindring beredes i afseende å den ifrågavarande lösesumman för grundräntor. Då emellertid fördelningen af denna lösesumma ej ännu kunnat bestämmas utan först framdeles efter uppdämningarnas utrifning och i mån af jordens förbättring skulle komma att utgå samt följaktligen största svårighet måste uppstå vid beräkningen af den lindring i lösesumman, som må, med anledning af urtima Riksdagens beslut, böra tillkomma egarne af den nyvunna marken, anser utskottet, på sätt det särskilda utskottet antydt och motionärerna äfven föreslagit, att hela lösesumman bör på en gång eftergifvas, helst det ligger inom ifrågavarande jordegares befogenhet att ej föranstalta om utrifningen, förr än det kan befinnas för dem fullt fördelaktigt, och ju, allt efter som dessa utrifningar uppskjutas, den tid kommer att uppnås, då grundskatteafskrifningen i sin helhet blifvit genomförd.

Med afseende härå och med hänsyn till ej allenast den förenkling i uppbördsförhållandena, som föranledes deraf, att hela ifrågavarande lösesummas jemförelsevis ej betydliga belopp genast nu efterskänkes, utan äfven vigten af att den odlingsbara mark, som genom ofvan berörda uppdämningars utrifning kan komma att vinnas, må så snart som möjligt tillgodogöras, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till herrar Perssons och Erssons förevarande motion, må för sin del besluta att på en gång eftergifva hela den af 1887 års senare Riksdag bestämda lösesumman, 19,800 kronor, för hemmansräntor, hvilken i anledning af upphörande af rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag skolat uppdebiteras.

Stockholm den 24 februari 1893.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.